

وقت انسان‌سازی

ماه مبارك رمضان از جمله ماه‌هاي بسيار پربرکتی است که در آیات متعدد قرآن کریم و نیز در روایات معصومین(ع) بر فضیلت و ثواب آن بسيار تاکید شده است؛ به‌گونه‌اي که خواندن يك آیه از قرآن در این ماه، بر خواندن کل قرآن در سایر ماه‌ها برتری ملموسي دارد و در احادیث نیز به آن اشاره شده است.

دست‌آورد واقعی روزه ماه مبارك رمضان تربیت انسان است

وقت انسان‌سازی

جام جم آنلاین: ماه مبارك رمضان از جمله ماه‌هاي بسيار پربرکتی است که در آیات متعدد قرآن کریم و نیز در روایات معصومین(ع) بر فضیلت و ثواب آن بسيار تاکید شده است؛ به‌گونه‌اي که خواندن يك آیه از قرآن در این ماه، بر خواندن کل قرآن در سایر ماه‌ها برتری ملموسي دارد و در احادیث نیز به آن اشاره شده است.

همچنین خواب افراد روزه‌دار در این ماه نیز عبادت محسوب شده و همه اینها نشان از اهمیت خاص و ویژه این ماه و برتری محسوس آن بر سایر ماه‌ها دارد. اما آنچه این نوشتار قصد دارد به آن بپردازد، بحث از دستاوردها و نتایجی است که این ماه می‌تواند برای روزه‌داران در برداشته باشد.

با نگاهی اجمالی به احادیث ائمه اطهار(ع) در رابطه با روزه و روزه‌داری می‌توان به دستاوردهای این عبادت مهم خداوند برای بندگان اشاره کرد. یکی از دستاوردهای اساسی روزه‌داری، بحث انسان‌سازی و ساخته‌شدن انسان است.

شاید در نگاه اول، این مساله چندان مورد توجه قرار نگیرد و عده‌اي گمان کنند که صرف نخوردن و نیاشامیدن در این ماه و احیانا شب‌زنده‌داری، کفایت کرده و آنها جزو روزه‌داران حقیقی الهی محسوب خواهند شد، اما این نگاه، نگاهی اشتباه است که در احادیث و سخنان بزرگان دینی نیز بر اشتباه بودن آن به شدت تأکید شده است؛ به‌گونه‌اي که برای نمونه، گفته شده اگر کسی در این ماه، شبانه‌روز از خوردن و آشامیدن امساک کند، اما روحش روزه نباشد و ساخته نشود، ثواب و بهره روزه‌داری را نخواهد برد.

اگر روزه‌داری را به نخوردن و نیاشامیدن تعبیر کنیم یا در حقیقت، به روزه جسمانی قائل باشیم، قطعاً این روزه‌داری نخواهد بود و هرگز به آن ثواب کامل تعلق نخواهد گرفت؛ چرا که روزه حقیقی، روزه روحانی است و روزه‌اي است که طی آن، قلب انسان، زبانش و کردارش روزه باشد و این گونه نباشد که در این ماه نیز مردم از دست و زبان او در امان نباشند.

خداوند متعال در قرآن کریم به فلسفه وجوب روزه اشاره کرده و به این مضمون می‌فرماید: روزه بر شما واجب شد برای این‌که در شما روح تقوا و ملکه تقوا پیدا بشود. اما این ملکه تقوا یعنی چه؟ استاد شهید مرتضی مطهری در باب ملکه تقوا بخصوص در ماه مبارك رمضان در کتاب انسان کامل، بیان زیبایی دارند که ذکر آن، خالی از لطف نیست.

نکته: برنامه ماه مبارك رمضان، برنامه تزکیه نفس است، برنامه اصلاح معایب و رفع نواقص است برنامه تسلط عقل و ایمان و اراده بر شهوات نفسانی است، برنامه دعاست، برنامه پرستش حق است، برنامه پرواز به سوی خداست، برنامه ترقی‌دادن روح است او درباره ملکه تقوا می‌گوید: «؛اگر ما ماه رمضان را گذرانیم، شب‌های احيایی را گذرانیم، روزه‌های متوالی را گذرانیم و بعد از ماه رمضان در دل خودمان احساس کردیم که بر شهوات خودمان بیش از پیش از ماه رمضان مسلط هستیم، بر عصبانیت خودمان از سابق بیشتر مسلط هستیم، بر چشم خودمان بیشتر مسلط هستیم، بر زبان خودمان بیشتر مسلط هستیم، بر اعضا و جوارح خودمان بیشتر مسلط هستیم و بالاخره بر نفس خودمان بیشتر مسلط هستیم و می‌توانیم جلوي نفس اماره را بگیریم، این علامت قبولی روزه ماست. اما اگر ماه رمضان گذشت و تمام شد و حظ ما از ماه رمضان - آن‌طور که پیغمبر اکرم فرمود که بعضی از مردم حظشان از روزه فقط گرسنگی و تشنگی است- فقط این بوده که يك ماه يك گرسنگی‌هایی و يك تشنگی‌هایی کشیدیم (اغلب هم از بس که سحر و افطار می‌خوریم تشنه و گرسنه هم نمی‌شویم، ولی لااقل بدحال می‌شویم)، يك بدحالی پیدا کردیم و در نتیجه این بدحالی، قدرت ما بر کارکردن کمتر شد و بعد آمدیم روزه را متهم کردیم که روزه هم شد کار در دنیا؟! (برای مثال، آن که محصل و دانشجوست گفت من در تمام این ماه رمضان قدرت درس‌خواندنم کم شد و آن که اهل کار دیگری است گفت قدرت فلان کار من کم شد، پس روزه بد چیزی است)، این علامت قبول نشدن روزه ماست؛ در صورتی که اگر انسان در ماه رمضان روزه‌گیر واقعی باشد، اگر واقعا به خودش گرسنگی بدهد و همین‌طور که گفته شده است 3 وعده غذا را تبدیل به 2 وعده کند، یعنی قبلا يك صبحانه و يك ناهار و يك شام می‌خورد، حالا دیگر ناهار نداشته باشد، افطارش فقط به اندازه يك صبحانه مختصر باشد، بعد هم سحر نه خیلی زیاد بر معده تحمیل کند، بلکه يك غذای متعارف بخورد، بعد احساس می‌کند که هم نیروی بدنی‌اش بر کار افزایش پیدا کرده است و هم نیروی روحی‌اش بر کار خیر و برای تسلط بر نفس. این حداقل عبادت است.

اگر افراد، يك ماه رمضان را به صورت واقعی تجربه کنند و يك روزه واقعی به همان صورتی که پیامبر اکرم(ص) و ائمه اطهار(ع)

فرموده و دستور داده‌اند، بگیرند، بدین نحو که اولاً به ظاهر روزه که ترك کردن مأكولات و مشروبات و يك عده مسائل دیگر است، عمل کنند، این کار را تقریباً همه روزه‌داران انجام می‌دهند، اما اگر افراد روزه‌دار، آن روزه‌ای که در حدیث به «#روزه خاص» تعبیر شده است، را بگیرند؛ یعنی در این يك ماه، تنها دهانشان روزه نباشد، بلکه زبانشان هم روزه بگیرد و در این ماه رمضان تلاش کنند که زبانشان غیبت نکند، دروغ نگوید ولو این دروغ برایشان منافع زیادی داشته باشد؛ و به طور خلاصه، این که زبانشان افطار نکند، چون روزه تنها به نخوردن نیست؛ در این صورت این روزه خاص خواهد بود که ائمه اطهار(ع) و شخص رسول اکرم بدان توصیه کرده و دستور داده‌اند. وگرنه افرادی که چنین نکنند و فقط جسمشان روزه باشد، مشمول این حدیث زیبایی رسول خدا خواهند شد که: رَبِّ صَائِمٍ لَا حَظَّ لَهُ إِلَّا الْجُوعُ وَالْعَطَشُ؛ چه بسا روزه‌دارانی که حظّ و بهره‌ای ندارند، جز گرسنگی و تشنگی».

بنابراین می‌توان این گونه این بحث را نتیجه‌گیری کرد که اساساً برنامه ماه مبارك رمضان، برنامه انسان‌سازی است که انسان‌های معیوب در این ماه، خود را تبدیل به انسان‌های سالم و انسان‌های سالم، خود را تبدیل به انسان‌های کامل کنند. به عبارت دیگر، برنامه ماه مبارك رمضان، برنامه تزکیه نفس است، برنامه اصلاح معایب و رفع نواقص است، برنامه تسلط عقل و ایمان و اراده بر شهوات نفسانی است، برنامه دعاست، برنامه پرستش حق است، برنامه پرواز به سوی خداست، برنامه ترقی‌دادن روح است. اگر بنا باشد که ماه مبارك بیاید و انسان 30 روز گرسنگی و تشنگی و بی‌خوابی بکشد و مثلاً شب‌ها تا دیروقت بیدار باشد و به این مجلس و آن مجلس برود و بعد هم عید فطر بیاید و با روز آخر شعبان يك ذره هم فرق نکرده باشد، چنین روزه‌ای برای انسان اثر ندارد.

به تعبیر استاد مطهری، اسلام که نمی‌خواهد مردم بی‌جهت دهانشان را ببندند، بلکه با روزه‌گرفتن قرار است که انسان‌ها اصلاح شوند. خلاصه این که بستن دهان از غذای حلال برای این است که انسان در این 30 روز تمرین کند که زبان خود را از گفتار حرام ببندد، غیبت نکند، دروغ نگوید، فحاشی نکند و به معنای حقیقی کلمه، خودسازی کند و انسان شود و این همان دستاورد واقعی روزه خاص است.

سید جواد میرخلیلی / جام‌جم